

2012 год Сёмы конкурс метадычных распрацовак педагагічных работнікаў Рэспублікі Беларусь «Адкрыты ўрок»

Намінацыя: «Лепшы ўрок па прадмеце прыродазнаўчага напрамку»

Лучший урок в номинации

Костюк Елена Константиновна

Тэма ўрока «Паверхневыя воды. Рака і яе часткі»

Мэта ўрока: сфарміраваць у вучняў паняцце аб паверхневых водах, прадоўжыць фарміраванне ўяўлення аб рэках і яе частках.

Задачы ўрока:

Адукацыйныя: садзейнічаць засваенню новых паняццяў : рака, рэчышча, выток, вусце, дэльта, рачная даліна, пойма, прыток, рачная сістэма, басейн ракі, водападзел; пазнаёміць з буйнейшымі рэкамі свету.

Развіваючыя: развіваць навыкі паказваць рэкі на картах, вызначаць водападзелы і басейны рэк.

Выхаваўчыя: садзейнічаць фарміраванню ў вучняў пачуцця любові і беражлівых адносін да прыроды, уменні бачыць прыгажосць навакольнага свету.

Тып урока: камбінаваны.

Формы арганізацыйнай дзейнасці: франтальная, індывідуальная, парная.

Метады навучання: наглядны, рэпрадуктыўны, часткова-пошукавы, даследчы.

Абсталяванне і сродкі навучання: фізічная карта паўшар'яў, фізічная карта Беларусі, карта Астравецкага раёна; атласы; контурныя карты; камп'ютар, мультымедычная ўстаноўка, прэзентацыя.

ХОД УРОКА:

I. Арганізацыйны момант

-- Добры дзень, сябры! Я рада вітаць вас на ўроку, на якім мы прадоўжым знаёмства з гідрасферай.

(слайд 1) Гучыць музыка Грыга, пад яе настаўнік чытае словы:

-- Прыслухайцеся, і вы пачуеце ціхае цурчанне ручайка ў лясной глушы, з якога п'юць ваду жывёлы, лясныя птушкі... Гэта і возера, і жывая крынічка, якая дае пачатак рацэ... Уявіце сабе ціхую рачулку, пакрытую туманам, ці возера, па якому белымі караблямі плывуць грацыёзныя лебедзі ...

(слайд 2)

-- А вось як пісаў французскі лётчык, пісьменнік Антуан дэ Сэнт-Экзюперы: “Вада, у цябе няма ні смаку, ні колеру, ні паху, цябе немагчыма апісаць, табой цешацца, не ведаючы, што ты такое! Нельга сказаць, што неабходна для жыцця: ты – само жыццё”...

-- А вы згодні з Экзюперы? *(вучні выказваюць свае меркаванні)*

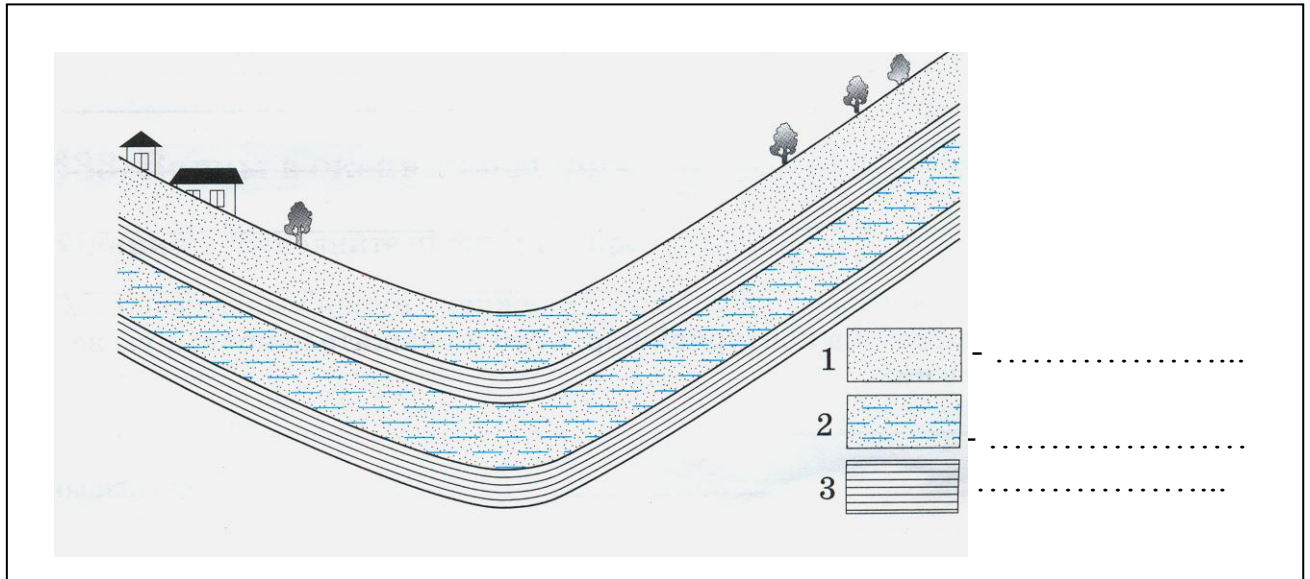
І сёння мы, рабяты, працягваем вывучэнне гэтага самага важнага прыроднага багацця – вады.

II. Праверка вывучанага матэрыялу

(адказы да заданняў змяшчаюцца на слайдзе 3)

-- Хто жадае папрацаваць са схемай і паспрабуеце сябе ў ролі спецыяліста па вывучэнні зямной кары – геолога?

Заданне 1. Запоўніце схему “Утварэнне грунтавых і міжпластавых вод” (на схеме падпісваюць назвы слаёў і тлумачаць асаблівасці іх утварэння).

-- А вось заданне для нашых навукоўцаў, якія ўзгадаюць асноўныя тэрміны па тэмах.

Заданне 2. Выканайце тэст з адным варыянтам адказу (праводзяць самаправерку тэстаў)

1. Вада, якая знаходзіцца ў верхняй частцы зямной кары, называецца...
 - а) прэснай
 - б) салёнай
 - в) падземнай.
2. Горныя пароды, якія прапускаюць ваду, называюцца...
 - а) водапранікальнымі
 - б) цвёрдымі
 - в) карыснымі.
3. Формы рэльефу, якія ўтварыліся ў выніку растварэння горных парод падземнымі водамі называюць...
 - а) катлаван
 - б) карст
 - в) калодзеж.
4. Воды, якія ўтрымліваюцца ў ваданосным слоі, не прыкрытым зверху водатрывалымі пародамі, называюцца ...
 - а) грунтавыя
 - б) міжпластавыя
 - в) мінеральныя.
5. Падземныя воды, якія ўтрымліваюць павышаную колькасць раствораных рэчываў, называюцца ...
 - а) прыродныя

б) мінеральныя

в) грунтавыя.

(Адказы: 1-В, 2-А, 3-Б, 4-А, 5- Б.)

-- Аналітыкі, запрашаем вас дапамагчы ўстанавіць суадносіны паміж паняццямі.

Заданне 3. Устанавіце суадносіны (*вучні самастойна выконваюць работу, а затым праводзяць узаемаправэрку*)

1. вада, якая знаходзіцца ў зямной кары ...	А) мінеральныя воды
2. горныя пароды, якія прапускаюць ваду называюцца ...	Б) крыніцы
3. пустоты, якія вымывае вада ў лёгкарастваральных пародах ...	В) міжпластавыя воды
4. слой, насычаны вадой, называецца ...	Г) ваданосны слой
5. воды, якія ўтрымліваюцца ў ваданосным слоі, не пакрытым зверху водатрывалымі пародамі ...	Д) пячора
6. падземныя воды, якія выходзяць на зямную паверхню, называюцца ...	Е) водапранікальнымі горнымі пародамі
7. ваданосны слой, які знаходзіцца паміж двума водатрывалымі сляямі называецца ...	Ж) грунтавымі водамі
8. падземныя воды, якія ўтрымліваюць павышаную колькасць раствораных рэчываў і газаў і выкарыстоўваюцца ў лекавых мэтах, называюцца ...	З) падземная вада

Адказы: 1.-З, 2-Е, 3-Д, 4-Г, 5-Ж, 6-Б, 7-В, 8-А.

III. Вывучэнне новага матэрыялу

-- А каб вызначыць тэму ўрока, вам неабходна адгадаць загадку:

Ледзь дрыжыць на ветрыку

Сцежка ў прасторы.

Вузкі кончык у крыніцы,

А шырокі – у моры.

-- Правільна, гэта рака. І вы ўжо зразумелі, што аб'ектам нашай размовы будуць рэкі. І таму тэма сённяшняга ўрока -- "Паверхневыя воды. Рака і яе часткі". (*вучні запісваюць тэму ў сшыткі*)

-- Як вы думаеце, якія мэты ставіць перад намі тэма ўрока?

(*вучні вызначаюць мэту ўрока самастойна і параўноўваюць з мэтамі, вызначанымі настаўнікам*) (слайд 4)

Блок 1. Паверхневыя воды

-- На сённяшнім уроку мы працягваем з вамі вывучаць воды сушы. Вы паказалі свае веды пра падземныя воды, а цяпер давайце ўспомнім, што ўключае тэрмін "паверхневыя воды"? (*адказы вучняў*)

Блок 2. Рака і яе часткі

-- Рэкі пакрываюць зямны шар, быццам павуцінка, яны адыгрываюць у жыцці чалавека вялікую ролю. Каля іх яшчэ ў старажытнасці сяліліся плямёны, узнікалі гарады і вёскі. Рэкі – гэта галоўны шлях зносін паміж людзьмі. Рэкі кармілі і паілі людзей, былі прыроднай заслонай ад ворагаў. Усё жыццё чалавека звязана з рэкамі. Аказваецца, што ў кожнай ракі ёсць свой характар. Давайце паглядзім! (*слайд 5, 6, 7*)

-- Многа вялікіх і цудоўных мастакоў паказвалі ў сваіх карцінах рэкі.

Звярніце ўвагу на карціну мастака І.І. Левітана “Вялікая вада” (*слайд 8*)
 -- Не толькі мастакі, а пісьменнікі і паэты прысвячалі гэтым цудоўным
 водным аб’ектам свае радкі. Вельмі трапна апісаў раку як прыродны аб’ект
 Рэмі дэ Гумон.

Верш “Рака” (*слайд 9*)

*... Рака – гэта маці пшаніцы і красак,
 І птушак, і рыбак, і фарбаў, і казак.
 Напоіць струменямі клін жураўліны,
 Які адлятае да цёплай краіны.
 Рака – гэта маці язёў, карасёў:
 Ім хопіць наветра, травы, чарвякоў.
 Рака – гэта маці вясёлак і красак,
 Сатканых з праменняў вясёлых і ясных.
 Рака – гэта маці вяршынь і карэнняў:
 Па жылах дубоў працякаюць струмені.
 Аздобіць вярбу, нібы пухам птушыным,
 Накорміць зярняты, трысцё, канюшыну.
 І чыстае неба яна апладняе –
 Узнімецца ўгору – дажджом ападае.
 Магутная, чыстая, поіць усходы.
 Рака – гэта добрая маці прыроды.*

-- Розныя пачуцці выклікаюць рэкі, а мы паспрабуем у прозе сказаць, што
 такое рака? (*вучні выказваюць свае меркаванні*).

-- Давайце зверым свае вызначэнні з тым, што запісана ў падручніку.
 (*калі меркаванні супадаюць, даецца добрая адзнака іх рабоце, калі ёсць
 адрозненні, то звяртаецца на гэта ўвага, і тады вучні запісваюць у сшыткі
 паняцце*)

(Слайд 10)

-- Пры вивучэнні новага матэрыялу мы будзем з вамі выконваць шматлікія
 заданні, якія змешчаны на гэтых картках (*вучням выдаюцца індывідуальныя
 карткі з заданнямі, якія яны ваконваюць па меры засваення матэрыялу*).

Заданне 1. Закончыце сказы:

- а) Пачатак ракі называецца
- б) Вытокамі ракі могуць быць
- в) Месца ўпадзення ракі ў другую раку, возера ці мора --
- г) Расшыранае вусце ракі ў выглядзе трохвугольніка называецца
- д) Прытокі бываюць і
- ж) Рака цячэ ў напрамку ад да
- з) Рака з усімі сваімі прытокамі называецца

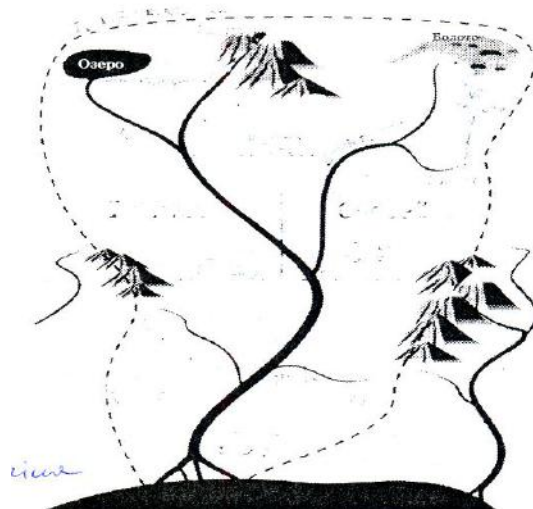
Заданне 2.

Уважліва разгледзьце малюнак.

Абазначце стрэлкамі напрамак цячэння ракі.

Лічбамі абазначце на ім :

- 1- выток;
- 2 – вусце;
- 3 - дэльта;
- 4 - левы прыток;
- 5 – правы прыток;

Паведамленне настаўніка па тэме ўрока

(настаўнік падрабязна прыпыняецца на складаных пытаннях. Пры гэтым ён тлумачыць, як паказваць рэкі на карце, як вызначаць напрамак іх цячэння, знаёміць з геаграфічнымі рэкордамі).

-- **Рака** – прыродны водны паток, які цячэ пастаянна ў выпрацаваным паглыбленні. Гэта паглыбленне называецца **рэчышча ракі**.

-- Месца пачатку ракі называецца **выток**. А якія могуць быць вытокі ў рэк? *(адказы вучняў)*

-- Месца ўпадзення ракі ў другую раку, возера ці мора называецца **вусце**.

-- Расшыранае вусце ракі ў выглядзе трохвугольніка называецца **дэльтай**. Вялікую дэльту ўтвараюць такія рэкі як Амазонка, Волга.

(слайд 11)

Фізкультхвілінка

Увага! Зараз устаньце, дзеці.

Будзем крочыць па планеце.

Раз, два, тры, чатыры--

Крок за крокам па краіне.

Вось дайшлі мы да крыніцы –

Выпі ты з яе вадзіцы.

Улева, управа павярніся

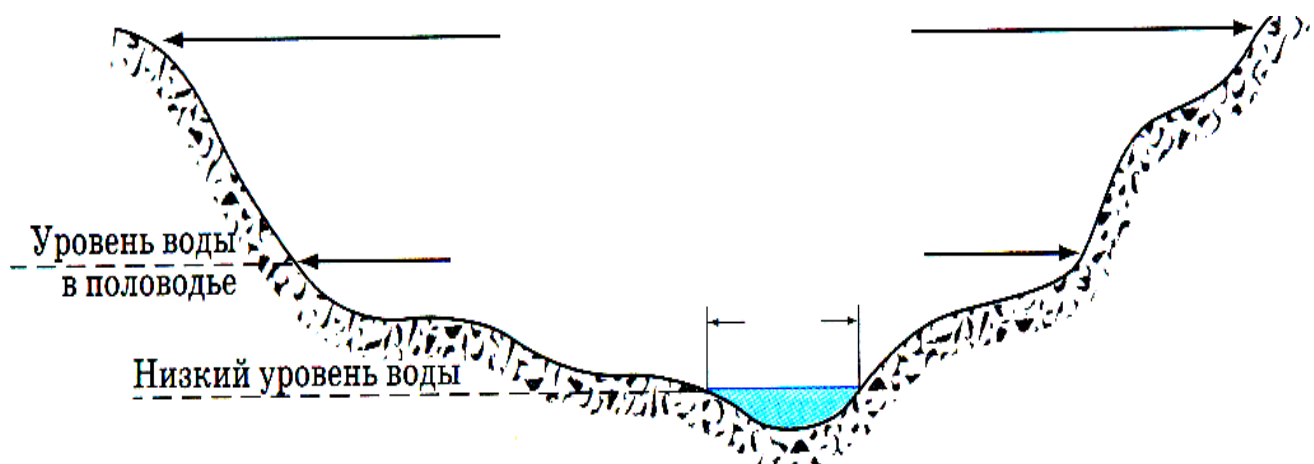
І сябрам сваім усміхніся.

Блок 3. Рачная даліна і яе элементы

(Слайд 12)

-- Кожная рака цячэ ў падоўжана выцягнутым паніжэнні, якое цягнецца ад вытока да вусця ракі – гэта **рачная даліна**. З дапамогай тэксту падручніка вызначце, рабяты, якія элементы мае рачная даліна і выканайце заданне.

Заданне 3. На схематычным малюнку будовы рачной сістэмы падпішыце лічбамі: 1 – рэчышча; 2 – пойма; 3 – рачная даліна.

Самую доўгую ў свеце рачную даліну мае Амазонка. Даўжыня ракі складае 7100 км. Плошча яе басейна 7 мл.км кв. Кожную секунду Амазонка папаўняе Атлантычны акіян на 120 тыс.м куб.вады. Такая колькасць вады змяшчаецца ў 1500 чыгуначных цыстэрнаў, што складае 15 эшалонаў.

назва ракі	даўжыня ў км
1. Амазонка	7100
2. Ніл	6671
3. Місісіпі	6420
4. Янцзы	5800
5. Об	5450
6. Хуанхэ	4845
7. Волга	3531

-- Амаль усе рэкі маюць **прытокі**. Прытокі бываюць правыя і левыя. Каб вызначыць правы прыток ці левы, трэба стаць па напрамку цячэння ракі тварам да вусця. Калі рака ўпадае справа, то гэта правы прыток, а калі злева – то левы .

-- Рака разам з усімі сваімі прытокамі ўтварае **рачную сістэму**. Вось, напрыклад, як выглядае рачная сістэма ракі Волга.

-- Як вы лічыце, чаму рачную сістэму ракі называюць “дрэвам жыцця”?
(слайд 12) (адказы вучняў)

-- А цяпер, рабаты, давайце папрацуем з картамі.

Заданне 4. (Работа выконваецца ў парах.)

Дадзены геаграфічныя каардынаты вытока і вусця ракі. Вам неабходна вызначыць, якая гэта рака.

1 група - а) 32 пн.ш. 82 усх.д.; б) 24 пн.ш.68 усх.д.

2 група - а) 5 пд.ш. 13 усх.д. ; б) 4 пн.ш. 31 усх.д.

Заданне 5. (Работа выконваецца ў парах.)

Вызначце напрамак цячэння рэк:

1 група – вызначце напрамак цячэння рэк Енісей, Замбезі.

2 група - вызначце напрамак цячэння рэк Амазонка, Місісіпі.

Блок 4. Рачны басейн, водападзел

-- Рачная сістэма займае пэўную тэрыторыю на зямной паверхні. Тэрыторыю, з якой рака збірае ваду называецца **рачны басейн ці басейн ракі**.
(слайд 13)

Рабяты, разгледзьце малюнак у падручніку на ст. 132 і адкажыце на пытанні:

- Што такое рачны басейн?
- Як вызначыць тэрыторыю рачнога басейна?
- Чым адрозніваецца рачны басейн ад рачной сістэмы?
- Як называецца граніца паміж рачнымі басейнамі?
- Што можа быць водападзелам паміж рачнымі басейнамі?

-- А цяпер нанясіце, калі ласка, на контурную карту рачныя басейны рэк : Лена, Об, Волга, Ніл, Амазонка, Місісіпі.

(слайд 14)

IV. Замацаванне вывучанага матэрыялу.

-- А якая рака працякае ў нашай мясцовасці? (вучні адказваюць, знаходзяць раку на карце "Астравецкі раён"). (слайд 15)

-- Давайце вызначым, прытокам якой ракі з'яўляецца рака Малька. (вучні вызначаюць, потым складаецца схема)

Малька –

-- Кавалёўка –

-- Лоша –

-- Ашмянка –

-- Вілія –

-- Нёман –

-- Балтыйскае мора –

-- Атлантычны акіян –

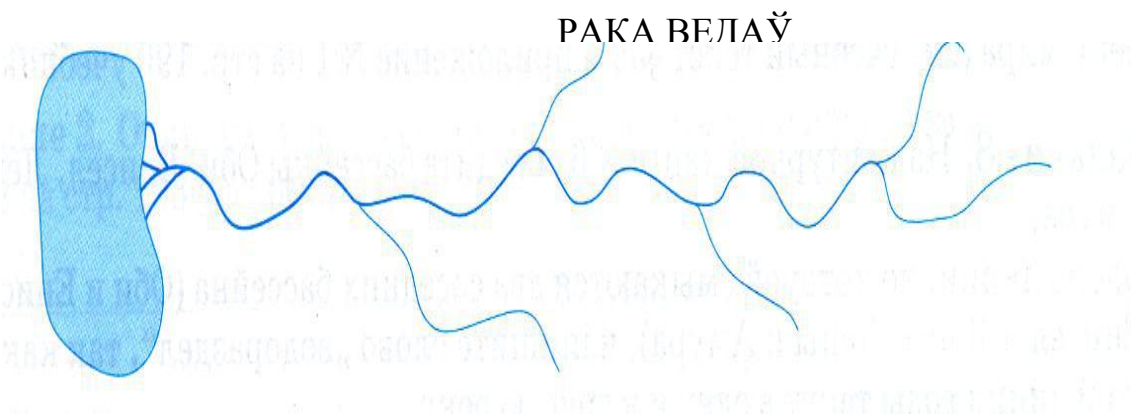
-- Сусветны акіян

V. Падвядзенне вынікаў урока і ацэньванне работы вучняў.

VI. Рэфлексійны этап (слайд 16)

Перад вамі незвычайная рака – рака Ведаў. Яна мае свой выток і вусце.

На якім участку знаходзіцца вы ў канцы нашага ўрока. Абзначце на сваіх схемах. Якія яшчэ прытокі новых ведаў вы хацелі б дапоўніць у схему?

Дамашняе заданне Параграф 26, географічная наменклатура